

Nyheter, noter og skatt til årsoppgjøret

Pensjonskasseforeningens
regnskapsseminar 2023

Jonas Røise, senior manager
Henrik Bergo, manager

Agenda

- ▶ Nyheter
 - Noen utvalgte nyheter
 - IFRS 9 for pensjonskasser – oppfriskning av sentrale temaer
- ▶ Regnskapsreglene og noter
 - Generelt om regnskapsreguleringen for pensjonskasser
 - Utvalgte noter
- ▶ Skatt – noen utvalgte temaer
 - Skattemessig behandling av effekt av overgang til IFRS 9
 - Skattemessig behandling av transaksjoner mellom selskapsporteføljen og kollektivporteføljen
 - Praktiske problemstillinger ved beregning av sjablongfradrag
 - Andre observasjoner knyttet til skatt og skatteberegninger
- ▶ Oppsummering

Noen utvalgte nyheter

Forvaltningskostnader ved plassering i fond

- Bruttoføring tilsier at forvaltningskostnader skal inngå i kostnadsresultatet, mens nettoføring tilsier at kostnadene avregnes mot avkastningen.
- Finanstilsynet (FT) har aktualisert tema de siste år, og ment at brutto-metoden er riktig tilnærming, og flere pensjonskasser har tilpasset seg.
- Finansdepartementet kom med avklaring januar 2023. FT har blitt bedt om å utarbeide høringsnotat (ingen tidsfrist). FT følger opp dette p.t.

Digital skattemelding

- Fra og med 2024 (inntektsåret 2023) skal all utfylling og innsending av skattemeldingen/selskapsmeldingen og næringsspesifikasjonen skje gjennom et regnskaps- eller årsoppgjørssystem.

Bufferfond for private pensjonskasser

- Regler om et sammenslått og kundefordelt bufferfond innføres for private garanterte pensjonsprodukter med virkning fra 1. januar 2024
- Regler om et slikt bufferfond for kommunale pensjonsordninger trådte i kraft 1. januar 2022.
- Bufferfondet vil erstatte dagens tilleggsavsetninger og kursreguleringsfond, og vil kunne dekke negativ avkastning.

Utvalgte nyheter

Endringer i NRS 16 Årsberetning

- Oppdatering og sletting av utdatert tekst
- Oppdatert som følge av endringer i regnskapsloven §3-3b (foretaksstyring) og §3-3c (samfunnsansvar)
- Informasjon om taksonomiforordningen (fra 2023)
- Åpenhetsloven

Forbrukertilsynets kontroll av åpenhetsloven

- Forbrukertilsynets gjennomgang av 500 selskapers rapportering på åpenhetsloven
- 20 % av de kontrollerte bedriftene har ikke publisert redegjørelse i henhold til lovkravet
- Ca. 1/3 av de kontrollerte bedriftene har unnlatt å rapportere om negative forhold avdekket i aktsomhetsvurderingene

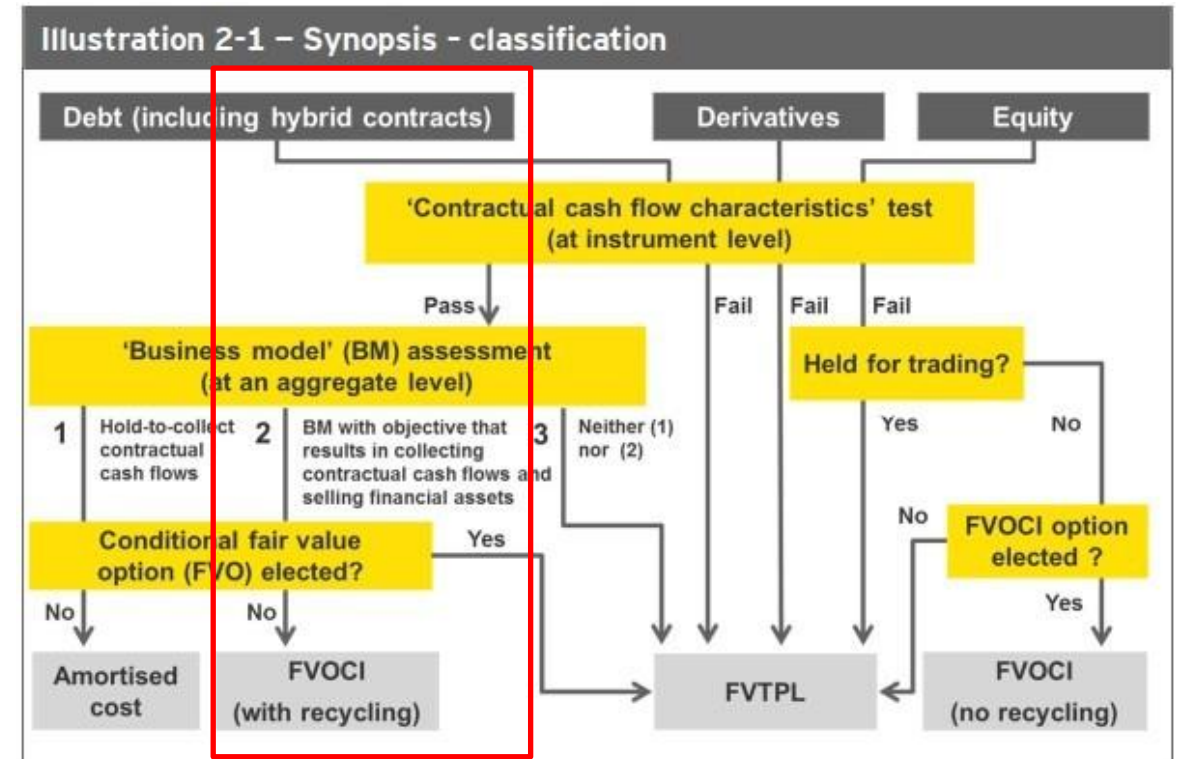
IFRS 9 for pensjonskasser – oppfriskning av sentrale temaer

IFRS 9 for pensjonskasser – oppfriskning av sentrale temaer

- ▶ Nye regler for klassifisering av finansielle eiendeler (som bestemmer etterfølgende måling)
 - Kontantstrømmer som utelukkende er betaling av hovedstol og utestående renter på hovedstol
 - Virksomhetsmodell
- ▶ Nye regler for beregning av avsetning for tap for investeringer som måles til amortisert kost
 - Går fra modell med påløpt tap (incurred loss) til forventet tap (expected loss)
- ▶ Endringer i resultat-, balanse- og egenkapitaloppstilling og notekrav
- ▶ Noen praktiske temaer ved overgangen til IFRS 9 for pensjonskasser

Nye regler for klassifisering av finansielle eiendeler

- ▶ Klassifisering følger IFRS 9, men særregler for pensjonsforetak gir amortisert kost for FVOCI-kategorien
- ▶ Ved første gangs klassifisering må man vurdere klassifiseringen på nytt og kan velge på nytt. Vurderingen må gjøres med utgangspunkt i situasjonen på overgangstidspunktet.

§ 3-3. Finansielle instrumenter

Finansielle instrumenter skal innregnes og måles i samsvar med IFRS 9 med unntak av finansielle instrumenter som ikke omfattes av standardens virkeområder, jf. IFRS 9 kapittel 2. Finansielle eiendeler som tilfredsstill kriteriene i IFRS 9.4.1.2A, kan likevel måles til amortisert kost.

Klassifisering av finansielle eiendeler

Illustration 2-2– Outcome chart - classification

		Contractual cash flow characteristics test	
		Pass	Fail
Business model	Held within a business model whose objective is to hold financial assets in order to collect contractual cash flows	Amortised cost	FVTPL
	Held within a business model whose objective is achieved by both collecting contractual cash flows and selling financial assets	FVOCI (with recycling) Endret til amortisert kost for PK	FVTPL
	Financial assets which are neither held at amortised cost nor at FVOCI	FVTPL	FVTPL
Options	Conditional fair value option is elected	FVTPL	n/a ¹
	Option elected to present changes in fair value of an equity instrument not held for trading in OCI	n/a ²	FVOCI (no recycling)

Et foretak kan ugjenkallelig øremerke en finansiell eiendel som målt til virkelig verdi over resultatet ved førstegangsinnregning. Dette er tillatt dersom dette eliminerer eller i vesentlig grad reduserer en uoverensstemmelse i måling eller innregning (noen ganger kalt et «regnskapsmessig misforhold»)

Klassifisering av finansielle eiendeler - kontantstrømmer som utelukkende er betaling av hovedstol og utestående renter på hovedstol

- ▶ Anvendelse av SPPI test
 - For selskaper som allerede rapporterer etter IFRS er det ingen overgangsbestemmelser knyttet til anvendelsen av testing for kjennetegnene ved kontraktsregulerte kontantstrømmer
 - Kjennetegnene ved kontraktsregulerte kontantstrømmer for en eiendel må vurderes basert på forholdene ved dato for førstegangs innregning av instrumentet, ikke ved datoen for førstegangs anvendelse av standarden.
- ▶ Frivillige øremerkinger kan gjøres på nytt ved overgangen
 - Ved anvendelse av IFRS 9 kreves det at foretak gjennomgår øremerking som tidligere er gjort i samsvar med IAS 39, og de gis muligheten til å gjøre øremerkingen i samsvar med IFRS 9.

Klassifisering av finansielle eiendeler - kontantstrømmer som utelukkende er betaling av hovedstol og utestående renter på hovedstol

- ▶ Å identifisere om de kontraktsregulerte kontantstrømmene til det enkelte instrumentet er «utelukkende betalinger av hovedstol og renter på utestående hovedstol» («SPPI-testen»).
- De kontraktsfestede vilkårene for den finansielle eiendelen gir opphav til kontantstrømmer på angitte datoer som utelukkende er betalinger av hovedstol og renter på utestående hovedstol.
- Bortsett fra begrensede unntak, kvalifiserer bare relativt enkle «plain vanilla»-gjeldsinstrumenter.
 - ▶ De kontraktsregulerte kontantstrømmene introduserer ikke risiko eller volatilitet som er uforenlig med en grunnleggende låneavtale.
 - ▶ Avkastning som primært kompenserer for tidsverdien av penger og kredittrisiko.
- Kravene skal anvendes på hele den finansielle eiendelen, selv om den inneholder et innebygd derivat.
- ▶ Hovedstolen
 - Når SPPI-testen skal gjennomføres, er hovedstolen «virkelig verdi av eiendelen ved førstegangsinnregning», og den kan endre seg over levetiden til den finansielle eiendelen.

Klassifisering av finansielle eiendeler - kontantstrømmer som utelukkende er betaling av hovedstol og utestående renter på hovedstol

- ▶ Elementene av rente i en grunnleggende låneavtale
 - vederlag for tidsverdien av penger
 - kredittrisiko
 - vederlag for andre grunnleggende utlånsrisikoer (for eksempel likviditetsrisiko) og kostnader (for eksempel administrative kostnader)
 - en fortjenestemargin
- ▶ Andre kontraktuelle bestemmelser som endrer timingen eller beløpet av kontraktsregulerte kontantstrømmer
 - Foretaket må fastsette om de kontraktsregulerte kontantstrømmene som kan oppstå i instrumentets levetid på grunn av dette kontraktsvilkåret, utelukkende er betaling av hovedstol og utestående renter på hovedstol.

Klassifisering av finansielle eiendeler - kontantstrømmer som utelukkende er betaling av hovedstol og utestående renter på hovedstol

- ▶ Følgende er eksempler på kontraktsvilkår som fører til kontraktsregulerte kontantstrømmer som utelukkende er betaling av hovedstol og utestående renter på hovedstol: [\[IFRS 9.B4.1.11\]](#)
 - En variabel rente som består av vederlag for tidsverdien av penger, for kredittrisiko knyttet til utestående hovedstol i et bestemt tidsrom (vederlaget for kredittrisiko kan bare bestemmes ved førstegangsinnregning og kan derfor være fast) og for andre grunnleggende utlånsrisikoer og -kostnader samt en fortjenestemargin (som også sannsynligvis vil være fast).
 - Et kontraktsvilkår som tillater at utstederen (dvs. debitor) førtidig innløser et gjeldsinstrument eller tillater at innehaveren (dvs. kreditor) leverer et gjeldsinstrument tilbake til utstederen før forfall, og der det førtidig innbetalte beløpet i all vesentlighet tilsvarer ubetalte hovedstolbeløp og utestående renter på hovedstol, som kan omfatte en rimelig kompensasjon for tidlig avslutning av kontrakten.
 - Et kontraktsvilkår som gir utstederen eller innehaveren rett til å forlenge gjeldsinstrumentets avtalte levetid (dvs. en forlengelsesopsjon), og der vilkårene for forlengelsesopsjonen fører til kontraktsregulerte kontantstrømmer i forlengelsesperioden som utelukkende er betaling av hovedstol og utestående renter på hovedstol, som kan omfatte en rimelig ytterligere kompensasjon for forlengelse av kontrakten.

Klassifisering av finansielle eiendeler - virksomhetsmodell

- ▶ Anvendelse av virksomhetsmodellvurderingen
 - Enheter må gjøre virksomhetsmodellvurderingen på grunnlag av fakta og omstendigheter som foreligger på tidspunktet for førstegangsanvendelse.
- ▶ Hvordan forvaltes finansielle eiendeler for å generere kontantstrømmer?
 - Foretakets virksomhetsmodell avgjør om kontantstrømmene skyldes mottak av kontraktsregulerte kontantstrømmer, salg av finansielle eiendeler eller begge deler.
 - Denne vurderingen utføres derfor på grunnlag av scenarioer som foretaket med rimelighet forventer vil inntreffe. Dette betyr at vurderingen utelater såkalte «worst case»-scenarior eller stressscenarior.
- ▶ Dersom foretaket selger flere eller færre finansielle eiendeler enn det forventet da det klassifiserte eiendelene, fører ikke dette til feil i tidligere regnskapsperioder i foretakets finansregnskap og heller ikke til endring i klassifiseringen av gjenværende finansielle eiendeler holdt i den virksomhetsmodellen
 - Eksisterende finansielle eiendeler skal bare bli omklassifisert dersom foretaket endrer virksomhetsmodell for forvaltning av disse finansielle eiendelene. Slike endringer forventes å være svært sjeldne.

Klassifisering av finansielle eiendeler - virksomhetsmodell

- ▶ Et foretaks virksomhetsmodell for forvaltning av finansielle eiendeler er et faktum og ikke bare en påstand. Den er gjerne observerbar gjennom aktiviteter foretaket gjennomfører.
 - Hvordan ytelsen til virksomhetsmodellen og de finansielle eiendelene som holdes i den virksomhetsmodellen, vurderes og rapporteres til foretakets nøkkelpersoner i ledelsen
 - Risikoer som påvirker ytelsen til virksomhetsmodellen og hvordan disse risikoene håndteres
 - Hvordan virksomhetens ledere kompenseres (for eksempel om godtgjøringen er basert på den virkelige verdien til eiendelene som forvaltes, eller på de kontraktsregulerte kontantstrømmene som mottas).
 - Forventet hyppighet og verdi av salg.
- ▶ Vurdering virksomhetsmodell: Nivå og detaljeringsgrad
 - Foretakets virksomhetsmodell avhenger ikke av ledelsens hensikter for et enkelt instrument. Denne betingelsen er heller ikke en fremgangsmåte for klassifisering av et enkelt instrument, og den bør derfor fastsettes på et høyere aggregeringsnivå.
 - Et foretak kan ha flere virksomhetsmodeller for å forvalte sine finansielle instrumenter.
 - Det kan være hensiktsmessig å dele en portefølje av finansielle eiendeler i underporteføljer for å gjenspeile nivået der et foretak forvalter disse eiendelene. Underporteføljene vil behandles som separate porteføljer, forutsatt at eiendelene som tilhører hver av dem, er definerte.

Klassifisering av finansielle eiendeler - virksomhetsmodell

▶ Holding-to-collect contractual cash flows

- Finansielle eiendeler blir forvaltet for å realisere kontantstrømmer ved å motta kontraktsregulerte betalinger i instrumentets levetid
- Standarden krever vurdering av forventet fremtidig salgsaktivitet, hvor tidligere salg bare er relevant som en kilde til bevis.

▶ Holding-to-collect contractual cash flows and selling

- En virksomhetsmodell hvis formål kan oppnås ved både å motta kontraktsregulerte kontantstrømmer og selge finansielle eiendeler
 - ▶ Salg av finansielle eiendeler er vesentlig for å oppnå virksomhetsmodellens formål, og ikke bare en nødvendig følge.
- Ulike formål som kan være forenlig med denne typen virksomhetsmodell
 - ▶ å forvalte de daglige likviditetsbehovene
 - ▶ å opprettholde en bestemt renteavkastningsprofil
 - ▶ å tilpasse de finansielle eiendelenes varighet til varigheten av forpliktelsene som disse eiendelene finansierer

Klassifisering av finansielle eiendeler - virksomhetsmodell

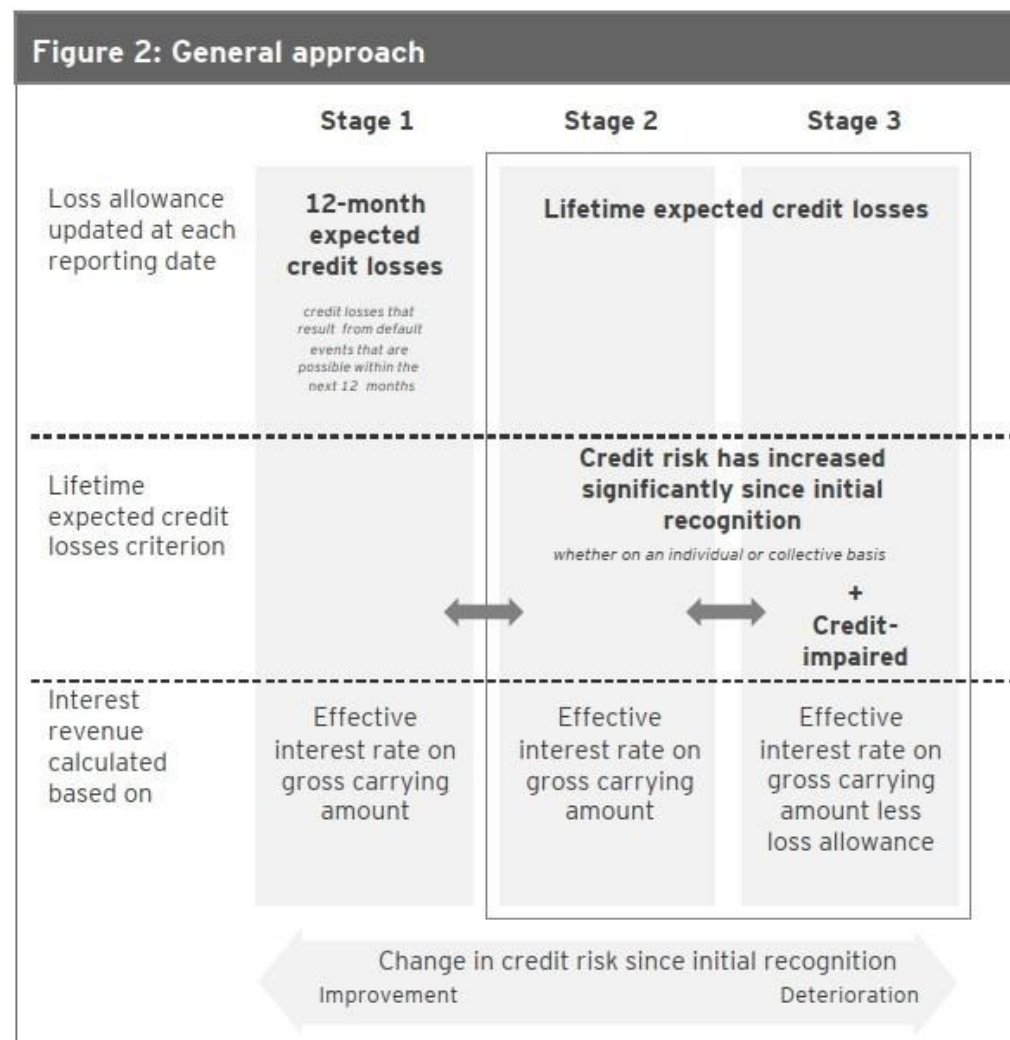
- ▶ Virkelig verdi over resultat (FVTPL) virksomhetsmodell
 - Foretaket forvalter de finansielle eiendelene med det formål å realisere kontantstrømmer gjennom salg av eiendeler.
 - Foretaket treffer beslutninger basert på eiendelenes virkelige verdier og forvalter eiendelene for å realisere disse virkelige verdiene.
 - Eksempler
 - ▶ Finansielle eiendeler holdt for omsetning.
 - ▶ Eiendeler forvaltes på grunnlag av virkelig verdi

Nye regler for beregning av avsetning for tap for investeringer som måles til amortisert kost - Måling av forventet tap etter IFRS 9

- ▶ Scope for avsetning for forventet tap etter IFRS 9
 - Finansielle eiendeler målt til amortisert kost
- ▶ Måling av forventet tap etter IFRS 9
 - $ECL = PD \times LGD \times EAD$ (neddiskontert med opprinnelig effektive rente)
- ▶ Vurderingsenhet (unit of account) = Det enkelte finansielle eiendel målt til amortisert kost

Tapsmodellen etter IFRS 9

- ▶ Økning i kredittrisiko siden førstegangs innregning
 - Utgangspunktet: Identifisere økning i kredittrisiko for den enkelte eiendel
 - Kan være nødvendig å supplere med vurderinger av opplysninger som tyder på betydelige økninger i kredittrisiko for f.eks. en gruppe eller undergruppe av finansielle instrumenter
- ▶ Overgangen fra trinn 1 til trinn 2 har stor betydning pga. overgangen fra 12 måneders forventet tap til livstids forventet tap.
- ▶ Valg av egen modell avhengig av vesentlighet
 - Omfang av bruk av amortisert kost
 - Sammensetningen av porteføljen mhp. kredittrisiko

Eksempler på indikatorer på vesentlig økning i kredittrisiko (som medfører overføring fra trinn 1 til trinn 2)

Vesentlige endringer i eksterne markedsindikatorer for kredittrisiko for et bestemt finansielt instrument eller tilsvarende finansielle instrumenter med samme forventede levetid.

En faktisk eller forventet vesentlig endring i det finansielle instrumentets eksterne kredittvurdering.

Eksisterende eller forventede negative endringer i forretningsmessige, finansielle eller økonomiske forhold som forventes å føre til en vesentlig endring i låntakers evne til å oppfylle sine gjeldsforpliktelser

En faktisk eller forventet vesentlig endring i låntakerens resultater, gearing, likviditet som fører til en vesentlig endring i låntakers evne til å oppfylle sine gjeldsforpliktelser

Betydelige økninger i kredittrisikoen for andre finansielle instrumenter tilhørende den samme låntakeren

En faktisk eller forventet betydelig negativ endring i låntakers lovmessige, økonomiske eller teknologiske situasjon som fører til en vesentlig endring i låntakers evne til å oppfylle sine gjeldsforpliktelser

En vesentlig endring i kvaliteten på garantier utstedt av eiere

Forventede endringer i lånedokumentasjonen, herunder et forventet kontraktsbrudd som kan føre til unntak eller endringer i vilkårene.

Endringer i resultatoppstilling, balanse og notekrav

- Endringer i resultat-, balanse- og egenkapitaloppstillingen

▶ Resultatoppstillingen

- Post 19.2.1 endrer betegnelse og er kun aktuell for de som ikke benytter seg av muligheten til å anvende amortisert kost i stedet for FVOCI for rentebærende verdipapir (verdiendringen på disse)

▶ Balanseoppstillingen

- Post 2.3.1 endrer betegnelse fra «Investeringer som holdes til forfall» til «Rentebærende verdipapirer»
- Til vurdering: To linjer for post 2.3.1 i overgangsåret med ny og gammel betegnelse?

▶ Egenkapitaloppstillingen

- Må angi effekten av overgangen til IFRS 9 separat.
 - ▶ Dvs. starter med UB 31.12.22 (uendret)
 - ▶ Egen linje med 01.01.23-effekt
 - ▶ Andre posteringer (årsdisponering ++)
 - ▶ Avslutter med UB 31.12.23

	19.2	Andre inntekter og kostnader som kan bli omklassifisert til resultatet
	19.2.1	Andre inntekter og kostnader knyttet til investeringer i rentebærende verdipapirer
	19.2.2	Effektiv andel av gevinster og tap på sikringsinstrumenter i kontantstrømsikring
	19.2.3	Øvrige andre inntekter og kostnader
	19.2.4	Justering av forsikringsforpliktelsene
	19.2.5	Skatt på andre inntekter og kostnader som kan bli omklassifisert
20.	TOTALRESULTAT	

2.3	Finansielle eiendeler som måles til amortisert kost	
	2.3.1	Rentebærende verdipapirer
	2.3.2	Utlån og fordringer
2.4	Finansielle eiendeler som måles til virkelig verdi	
	2.4.1	Aksjer og andeler (inkl. aksjer og andeler målt til kost)
	2.4.2	Rentebærende verdipapirer
	2.4.3	Utlån og fordringer
	2.4.4	Finansielle derivater
	2.4.5	Andre finansielle eiendeler

Endringer i resultatoppstilling, balanse og notekrav

- Endringer i notekrav (informasjon om overgangseffekten)

- ▶ Skal gi informasjon om balanseført verdi av finansielle eiendeler før og etter overgang til IFRS 9 for alle poster for finansielle eiendeler som måles til amortisert kost og som måles til virkelig verdi (selv om det ikke er endringer).
- ▶ Endringer som følger av overgangen til ny tapsmodell angis særskilt.
- ▶ Bør ha avstemming av sum overgangseffekt i note mot egenkapitaloppstillingen?

§ 5-16A. Opplysninger ved første gangs anvendelse av IFRS 9

(1) Ved første gangs anvendelse av IFRS 9, skal det gis opplysninger om

- balanseført verdi av finansielle eiendeler etter IAS 39 ved utgangen av regnskapsår,
- balanseført verdi av finansielle eiendeler etter IFRS 9 ved inngangen til regnskapsåret.

(2) Opplysningene i annet ledd skal gis for hver av følgende balanseposter; 2.3.1 og 2.3.2, 2.4.1 til 2.4.5, 6.3.1 og 6.3.2, 6.4.1 til 6.4.5, 8.3.1 og 8.3.2, 8.4.1 til 8.4.5. Det skal angis særskilt endringer i balanseført verdi på finansielle eiendeler som er målt til amortisert kost både etter IAS 39 og etter IFRS 9.

Note X Førstegangs anvendelse av IFRS 9

Regnskapspost	Klassifisering IAS 39	Klassifisering IFRS 9	IAS 39 31.12.22	Endring av klassifisering og tilhørende måling (eks. tapsavsetning)	Endring av måling av tapsavsetning	IFRS 9 01.01.23
2.3.1	Amortisert kost	Amortisert kost	100	0	-10	90

Endringer i resultatoppstilling, balanse og notekrav

- Endringer i notekrav (som følge av IFRS 9)

- ▶ Ingen eksplisitte krav til noteopplysninger om avsetning til forventet tap
 - Må vurdere hva som er relevant for brukerne av regnskapet
- ▶ § 5-12. Finansielle instrumenter målt til virkelig verdi, 4. ledd er opphevet
 - Bestemmelsen krevde at det ble gitt en beskrivelse av egenkapitalinstrumenter som måles til anskaffelseskost i samsvar med IAS 39, disse instrumentenes balanseførte verdier og en forklaring på hvorfor virkelig verdi ikke kan måles på en pålitelig måte.
- ▶ § 5-14. Sikringsbokføring er endret
 - Angir krav til noteopplysninger ved sikringsbokføring
- ▶ I tillegg er noen andre bestemmelser endret som følge av endrede henvisninger etc.

Praktiske temaer ved overgangen til IFRS 9

Omtale av regnskapsprinsipper

- Beskrivelser knyttet til finansielle instrumenter må oppdateres.

Sammenligningstall og overgangseffekt

- Overgangen til IFRS 9 skjer med virkning fra 01.01.23, dvs. at sammenligningstallene ikke endres
- Overgangseffekten må fremkomme i egenkapitaloppstillingen og bør inkludere henvisning til note

Vurdering av klassifisering under IFRS 9

- Vurdering av virksomhetsmodell på grunnlag av fakta og omstendigheter som foreligger på tidspunkt for førstegangsansvendelse.
- Eiendeler som forvaltes på virkelig verdi basis i dag → FVTPL virksomhetsmodell ved overgang til IFRS 9. Ikke mulig å gå til amortisert kost ved implementering.

Adgangen til reklassifisering

- Egne regler for når det er mulig å endre klassifisering av finansielle eiendeler etter førstegangs innregning. I praksis vil dette svært sjeldent være aktuelt.
- En overføring av finansielle eiendeler mellom deler av foretaket med ulike virksomhetsmodeller anses ikke for å være en endring i virksomhetsmodellen, og derfor ingen reklassifisering av eksisterende finansielle eiendeler

Praktiske temaer ved overgangen til IFRS 9

Overgangen til IFRS 9 forventes å gi økte tapsavsetninger

- Overgangen fra en modell med påløpt tap (incurred loss) til forventet tap (expected loss) vil gi høyere tapsavsetning på overgangstidspunktet
- Valg av modell avhenger av vesentlighet og egenskapene til porteføljen målt til amortisert kost.

Investeringer i pengemarkeds- eller obligasjonsfond

- Gitt at investorer går inn og ut av fondene på grunnlag av virkelig verdi, er det ikke sannsynlig at kontanstrømmen fra en slik investering utelukkende vil være betalinger av hovedstol og renter.

Større fleksibilitet ved klassifisering av finansielle eiendeler anskaffet etter overgang

- Allokere anskaffede finansielle eiendeler til porteføljer basert på virksomhetsmodell
 - Kan allokere anskaffede finansielle eiendeler til porteføljer med et mål om å oppnå en bestemt avkastnings- eller løpetidsprofil.
-

Generelt om regnskapsreguleringen for pensjonskasser og noter

Regnskapsreguleringen for pensjonskasser = Forskrift om årsregnskap for pensjonsforetak

- ▶ Forskrift om årsregnskap for pensjonsforetak er gitt med hjemmel i regnskapsloven § 10-1 (hjemmel til å gi regler som utfyller eller fraviker regnskapsloven)
- ▶ Innregning og måling
 - Forsikringsforpliktelser skal måles i samsvar med forsikringsvirksomhetsloven kapittel 3.
 - Sentrale måleregler for eiendeler er direkte knyttet til IFRS
 - ▶ IFRS 9 Finansielle instrumenter
 - ▶ IAS 40 Investeringseiendom
 - ▶ IFRS 13 Virkelig verdi
 - Regnskapslovens grunnleggende regnskapsprinsipper og vurderingsregler (kapittel 4 og 5) gjelder med mindre annet følger av bestemmelsene i dette kapittel (kapittel 3), men pensjonsforetakene kan velge å benytte reglene om innregning og måling i IFRS på områder som ikke er direkte adressert i forskriften.
- ▶ Regnskapsoppstillinger
 - Regnskapslovens bestemmelser gjelder ikke og er erstattet av detaljregulering i årsregnskapsforskriften.
 - Observasjoner fra praksis
 - ▶ Betegnelser på oppstillingene som ikke er iht. begrepene som benyttes i årsregnskapsforskriften (eksempel: det brukes andre begreper enn kontantstrømoppstilling)
 - ▶ Oppstilling av endringer i egenkapitalen også for sammenligningstallene?

Regnskapsreguleringen for pensjonskasser = Forskrift om årsregnskap for pensjonsforetak

► Noter

- Krav til noteopplysninger er regulert i kapittel 5 i årsregnskapsforskriften.
- Regnskapslovens bestemmelser er erstattet med detaljerte bestemmelser i forskriften (med få unntak).
- Tilleggsbestemmelser som følge av valgmulighet
 - Om innregning og måling følger regnskapslovens bestemmelser skal det i tillegg gis opplysninger i samsvar med god regnskapsskikk, jf. regnskapsloven § 4-6.
 - Om pensjonsforetaket har valgt å benytte reglene om innregning og måling i IFRS på områder som ikke er direkte adressert i forskriften skal det også gis opplysninger i samsvar med god regnskapsskikk og forenklet IFRS

Noter – noen utvalgte temaer

§ 5-8 Endring i forsikringsforpliktelse

- ▶ Note for endringer i forsikringsforpliktelse skal være konsistent med regnskapet
- ▶ Premiefond og POF bør vises separat
- ▶ Bruk av premiefond og POF skal inngå i post 3.2, og ikke i 3.1

NOTE 19 - ENDRINGER I FORSIKRINGSMESSIGE FORPLIKTELSER

2022

Tall i hele tusen

	Premie reserve	Tilleggs- avsetninger	Kursreg. fond	Premie- fond	POF	Reg.fond uføre- pensjon
1. Inngående balanse	56 228 666	5 569 346	9 236 858	1 438 785	1 118 778	0
2. Resultatførte endringer i forsikringsforpliktelse						
2.1 Netto resultatførte avsetninger	1 610 392	-505 478	-5 093 167	12 051	11 188	
2.2 Disponering av renteresultat						
2.3 Disponering av risikoresultat	3 234			1 797	2 527	5
Sum resultatførte endringer i forsikringsforpliktelse	1 613 626	-505 478	-5 093 167	13 848	13 715	5
3. Ikke resultatførte endringer i forsikringsforpliktelse						
3.1 Overføringer mellom fond				333 499	-337 717	4 219
3.2 Overføringer til/fra pensjonsforetaket				-1 293 898	-792 248	
Sum ikke resultatførte endringer i forsikringsforpliktelse	0	0	0	-960 399	-1 129 966	4 219
Utgående balanse	57 842 292	5 063 868	4 143 691	492 234	2 527	4 224

§ 5-8. Endringer i forsikringsforpliktelse

(1) Endringer i forsikringsforpliktelse i perioden til dekning av pensjonsforetakets forpliktelse under kontrakter med kontraktsfastsatte forpliktelse skal, for hver balansepost i 13, vise:

1. *Inngående balanse*
2. *Resultatførte endringer i forsikringsforpliktelse*
 - 2.1 Netto resultatførte avsetninger (resultatpost 6 samt del av resultatpost 5.2)
 - 2.2 Overskudd på avkastningsresultatet (resultatpost 8.1)
 - 2.3 Risikoresultat tilordnet forsikringskontraktene (resultatpost 8.2)
 - Sum resultatførte endringer i forsikringsforpliktelse
3. *Ikke resultatførte endringer i forsikringsforpliktelse*
 - 3.1 Overføringer mellom fond
 - 3.2 Overføringer til/fra pensjonsforetaket
 - Sum ikke resultatførte endringer i forsikringsforpliktelse
4. *Utgående balanse*

(2) Endringer i forsikringsforpliktelse i perioden til dekning av pensjonsforetakets forpliktelse knyttet til verdien av særskilt investeringsportefølje skal, for hver balansepost i 14, vise:

1. *Inngående balanse*
2. *Resultatførte endringer i forsikringsforpliktelse*
 - 2.1 Netto resultatførte avsetninger (del av resultatpost 7 samt del av resultatpost 5.2)
 - 2.2 Avkastningsresultat tilordnet kontrakter med garanterte ytelser (del av resultatpost 7)
 - 2.3 Risikoresultat tilordnet forsikringskontraktene (del av resultatpost 7)
 - Sum resultatførte endringer i forsikringsforpliktelse
3. *Ikke resultatførte endringer i forsikringsforpliktelse*
 - 3.1 Overføringer mellom fond
 - 3.2 Overføring til/fra pensjonsforetaket
 - Sum ikke resultatførte endringer i forsikringsforpliktelse
4. *Utgående balanse*

§ 5-9 Forsikringsforpliktelser

- ▶ Forsikringsforpliktelsene delt på hoved- og delbransje
- ▶ Spesifikke opplysningskrav

Tall i hele tusen

	Hovedbransje	Delbransje	
	Kollektiv rente- og pensjonsforsikring	Foretaks-pensjons-ordninger uten investeringsvalg	Fripoliser
Premiereserve mv.	57 842 292	33 436 044	24 406 247
Tilleggsavsetninger	5 063 868	2 955 709	2 108 159
Kursreguleringsfond	4 143 691	2 410 906	1 732 785
Premiefond, innskuddsfond og fond for regulering av pensjoner mv.	498 985	498 985	
Sum forsikringsforpliktelser	67 548 836	39 301 644	28 247 192

§ 5-9. Forsikringsforpliktelser

(1) Premiereserve, pensjonskapital, pensjonsbeholdning, tilleggsavsetninger eller bufferfond, premiefond, innskuddsfond, pensjonistenes overskuddsfond, reguleringsfond og pensjonsreguleringsfond, skal spesifiseres på følgende hovedbransjer a og delbransjer b:

a. Hovedbransjer

- Kollektiv rente- og pensjonsforsikring
- Kollektiv pensjonsforsikring for kommuner, herunder institusjoner med lignende pensjonsplaner
- Gruppelivsforsikring
- Individuell kapitalforsikring (ettårige dødsrisikoforsikringer)

b. Delbransjer, de kollektive pensjonsforsikringsbransjene skal fordeles på:

- Foretakspensjonsordninger uten investeringsvalg
- Foretakspensjonsordninger med investeringsvalg
- Fripoliser
- Tjenestepensjonsordninger
- Innskuddsbaserte pensjonsordninger (inklusive pensjonskapitalbevis) uten investeringsvalg
- Innskuddsbaserte pensjonsordninger (inklusive pensjonskapitalbevis) med investeringsvalg.

(2) Det skal opplyses om premiefondets størrelse i forhold til årlig premie og om premiefondets anvendelse de siste tre årene. Tilsvarende gjelder innskuddsfond.

§ 5-10 Bransjeanalyse

- ▶ Resultatet fra det tekniske regnskapet fordelt på hoved- og delbransjer
- ▶ Resultatanalyse per portefølje fordelt på hoved- og delbransje
- ▶ Spesifikke opplysningskrav

§ 5-10. Bransjeanalyse mv.

(1) Pensjonsforetaket skal gi opplysningene i annet til fjerde ledd fordelt på hovedbransjer (a) angitt i § 5-9 og opplysningene i annet og tredje ledd fordelt på delbransjer (b) angitt i § 5-9.

Resultat på bransjer

(2) Det tekniske regnskapet skal angis med hovedpostene i oppstillingen av resultatregnskapet i § 4-6.

Resultatanalyse på hovedbransjer og delbransjer – fordeling mellom kunde og pensjonsforetaket

(3) Pensjonsforetaket skal redegjøre for:

- Avkastningsresultat
- Risikoresultat (forsikringsteknisk resultat), ekskl. fortjenesteelement
- Administrasjonsresultat
- Fortjenesteelement for risiko
- Vederlag for rentegaranti.

Flytting av pensjonsordninger

(4) Det skal gis opplysninger om beløp for både mottatt og avgitt premiereserve, pensjonskapital, pensjonsbeholdning, tilleggsavsetninger, kursreserve, bufferfond, premiefond, innskuddsfond, pensjonistenes overskuddsfond, reguleringsfond og pensjonsreguleringsfond. Det skal også opplyses om hvor mange kunder/kontrakter tilgangen og avgangen fordeler seg på.

NOTE 25 - BRANSJEANALYSE MV. - RESULTAT AV TEKNISK REGNSKAP

Resultat av teknisk regnskap fordelt på hovedbransje og delbransjer

Tall i hele tusen

	Hovedbransje	Delbransje	
	Kollektiv rente- og pensjonsforsikring	Foretaks-pensjonsordninger uten investeringsvalg	Fripoliser
1. Premieinntekter for egen regning	2 698 159	2 698 159	0
2. Netto inntekter fra investeringer i kollektivporteføljen	-4 376 753	-2 494 749	-1 882 004
5. Pensjoner mv.	-1 733 446	-1 065 455	-667 991
6. Resultatførte endringer i forsikringsforpliktelsene – kontraktsfaste forpliktelser	3 965 015	1 342 716	2 622 299
8. Midler tilordnet forsikringskontraktene – kontraktsfaste forpliktelser	-7 565	-4 330	-3 234
9. Forsikringsrelaterte driftskostnader	-98 949	-55 931	-43 017
11. Resultat av teknisk regnskap	446 462	420 409	26 053

NOTE 26 - BRANSJEANALYSE MV. – RESULTATANALYSE

Resultatanalyse fordelt på hovedbransje og delbransjer

Tall i hele tusen

	Hoved- bransje	Delbransje	
	Kollektiv rente- og pensjonsforsikring	Foretaks-pensjonsordninger uten investeringsvalg	Fripoliser
Renteresultat	-460 343	-241 261	-219 082
Risikoresultat (forsikringsteknisk resultat), ekskl. fortjenesteelement	20 759	14 290	6 469
Administrasjonsresultat	118 307	92 254	26 053
Fortjenesteelement for risiko	42 673	42 673	
Vederlag for rentegaranti	267 790	267 790	
Resultat av teknisk regnskap før kundetildeling	-10 815	175 745	-186 560
Midler tilordnet forsikringskontrakter	-7 565	-4 330	-3 234
Til/fra tilleggsavsetning	464 842	246 096	218 746
Resultat av teknisk regnskap	446 462	417 511	28 951

§ 5-24 Investerings eiendom

- ▶ Opplysning om verdsettelse
 - Metoder og forutsetninger som er anvendt ved måling til virkelig verdi
 - Beskrivelse av verdsettelsesteknikk
- ▶ Opplysning om uavhengig takstmann
 - ▶ Anerkjent og relevant faglig kvalifikasjon
 - ▶ Erfaring med lokaliseringen og kategorien av den investerings eiendommen

§ 5-24. Investerings eiendom

- (1) Det skal opplyses om
- a. hvilke kriterier som benyttes for å skille investerings eiendom fra eierbenyttet eiendom når klassifiseringen er vanskelig,
 - b. det nivå i hierarkiet for virkelig verdi der målingene av virkelig verdi er kategorisert i sin helhet, jf. § 5-12 annet ledd, hvilke metoder og forutsetninger som er anvendt ved måling til virkelig verdi, gis en beskrivelse av verdsettelsesteknikk(er) som er benyttet, og ved endring av verdsettelsesteknikk(er) opplyse om dette og årsaken til endringen, og,
 - c. i hvilket omfang den virkelige verdien er basert på en verdsettelse foretatt av en uavhengig takstmann med en anerkjent og relevant faglig kvalifikasjon og som nylig har hatt erfaring med lokaliseringen og kategorien av den investerings eiendommen som blir taksert. Dersom det ikke har skjedd noen slik verdsettelse, skal det opplyses om dette.
- (2) I de unntaksvise tilfellene hvor virkelig verdi ikke kan fastsettes på en pålitelig måte (se nr. 53 i IAS 40), skal det gis:
- a. en beskrivelse av investerings eiendommen og
 - b. en forklaring på hvorfor virkelig verdi ikke kan fastsettes på en pålitelig måte.
- (3) Det skal gis en avstemming mellom de balanseførte verdiene av investerings eiendom i begynnelsen og i slutten av perioden som viser:
- tilgang og avgang,
 - netto gevinster eller tap ved justering av virkelig verdi, og
 - andre endringer.
- (4) Ytterligere opplysninger skal gis i den utstrekning dette er nødvendig for å bedømme de vurderinger som ligger til grunn for regnskapet.

Skatt – noen utvalgte temaer

Skattemessig behandling av effekt av overgang til IFRS 9

- ▶ Hvordan skal effekt av overgangen til IFRS 9 håndteres skattemessig?
- ▶ Sktl. § 8-5 åttende ledd har særskilte regler om skattemessig behandling av regnskapsmessige prinsippendringer for investeringsvalg- og kollektivporteføljen
 - «Ved endring av regnskapsprinsipp som får virkning for investeringsvalg- og kollektivporteføljen i livsforsikringsforetak og pensjonsforetak, skal endring av balansestørrelse som er regnskapsført mot egenkapitalen være skattepliktig eller fradragsberettiget i det året prinsippendringen implementeres.»
 - Regelen innebærer at alle endringer som følge av regnskapsprinsipp (også endringer direkte mot egenkapitalen) er skattepliktige eller fradragsberettiget. Dette i motsetning til de alminnelige skattereglene som gjelder for selskapsmidlene.
- ▶ Selskapsporteføljen
 - Skattemessig behandling avsetning for forventet tap representerer opp- og nedskrivning av fordringer og er regulert i sktl. § 14-5 fjerde ledd. Hovedbestemmelsen innebærer at dette ikke kommer til beskatning/fradrag.
 - ▶ Særregler for kundefordringer og banker jf. fjerde ledd bokstav f kommer ikke til anvendelse.
- ▶ Praktisk håndtering i skattemeldingen
 - Avsetning til forventet tap vil gi midlertidig forskjell både IB (overgangstidspunktet) og UB

Skattemessig behandling av transaksjoner mellom selskapsporteføljen og kollektivporteføljen

- ▶ Kollektiv- og investeringsvalgporteføljene og selskapsporteføljen er den del av to ulike skatteregimer
 - Selskapsporteføljen: Skattelovens ordinære bestemmelser gjelder
 - Kollektiv og investeringsvalgporteføljene: Regnskapslovgivningens regler legges til grunn ved skattlegging av inntekter og fradrag for kostnader
- ▶ Ved transaksjoner til/fra selskapsporteføljen innebærer det en etablering av ny inngangsverdi/skattemessig realisasjon
 - Problemstilling: Endring av fordelingsnøkkel ved felles forvaltning av porteføljene representerer en slik transaksjon for en ideell andel av alle investeringer i porteføljen
 - Mulige løsninger for å redusere risiko?
 - ▶ Låse fordelingsnøkkelen?
 - ▶ Splitte porteføljene?

Praktiske problemstillinger ved beregning av sjablongfradrag

- ▶ **Utgangspunktet: Teknisk regnskap = skattemessig resultat**
 - Regnskapslovgivningens regler legges til grunn ved skattlegging av inntekter og fradrag for kostnader, herunder gevinst og tap, knyttet til eiendeler som forvaltes i investeringsvalg- og kollektivportefølje i pensjonsforetak jf. sktl. § 8-5 fjerde ledd og § 14-28 første ledd.
- ▶ **Sjablongfradraget i inntekter fra investeringsvalg- og kollektivportefølje**
 - Det skal gis fradrag i skattemessig inntekt som tilflyter egenkapitalen som om den skattemessige inntekten kom fra selskapsporteføljen. Dette for at skatteyder skal nyte godt av at fritaksmetoden ville hatt anvendelse på inntekt fra selskapsporteføljen.
 - **Sjablongfradraget = Grunnlaget x Faktor**
 - ▶ Grunnlaget: Andel av overskudd etter forsikringsvirksomhetsloven § 3-16 tredje ledd (andel avkastning fripoliser).
 - ▶ Faktoren: Den del av inntekten etter skatteloven § 8-5 fjerde ledd som er benevnt som skattefri etter skatteloven § 2-38 andre til fjerde ledd. (Må redusere utbytte med 3 % pga. plikt til å inntektsføre 3 % utbytte under fritaksmetoden).
- ▶ **Problemstilling ved investeringseiendom i datterselskaper**

Andre observasjoner knyttet til skatt og skatteberegninger

- ▶ Midlertidig forskjell knyttet til over- og underkurs på obligasjoner målt til amortisert kost i selskapsporteføljen
 - Lik regnskapsmessig behandling før 2014 – sktl. §14-23
 - Etter 2014 midlertidig forskjell - amortisert kost regnskapsmessig, historisk kost skattemessig
- ▶ Formuesskatt
 - Økning i formuesskattesats fra 2023 sammenlignet med 2022 (fra 0,25% til 0,30%) jf. stortingets skattevedtak §2-2
 - Selskaper og innretninger som nevnt i skatteloven § 2-36 annet ledd, og som ikke er fritatt for formuesskatteplikt etter skatteloven kapittel 2, svarer formuesskatt til staten med 0,3 pst. Formue under 10 000 kroner er skattefri.
 - ▶ Eksempel – Pensjonskasse med netto formue på 200 MNOK (etter verdsettelsesrabatter)
 - ▶ Formue 2023 vs 2022: $(200\,000\,000 - 10\,000) * (0,30\% - 0,25\%) = 99\,995$
 - Husk rimelighetsvurdering av grunnlag for formuesskatt (NB! Beregningen under er ment som et eksempel og er ikke fullstendig)

Overordnet sjekk:

Sum eiendeler fra regnskap	
- Opptjente, ikke forfalte renter	
+/- Differanse formuesverdi og bokført verdi investeringseiendom	
+/- Differanse formuesverdi og bokført verdi deltakerligende selskaper	
+/- Differanse formuesverdi og bokført verdi aksjer i datter	
- Utsatt skattefordel	
= Eiendeler før verdsettelsesrabatt	

Sum EK og forpliktelser	
- Annen opptjent EK (inskutt EK + RUF inngår i formuesgrunnlag)	
- Skatteforpliktelser (utsatt skatt + ikke utlignet betalbar skatt)	
- Pensjonsforpliktelser	
= EK og forpliktelser før verdsettelsesrabatt	

Andre observasjoner knyttet til skatt og skatteberegninger

- ▶ Husk 3% regelen (post 7115 i RF-1501B)
 - Netto skattefrie inntekter etter fritaksmetoden
 - Utdeling fra selskap med deltakerfastsetting
- ▶ Midlertidige forskjeller i noteoppstilling

Resultat før skatt		10 000
+/- Permanente forskjeller		0
+/- Endring i midlertidige forskjeller	-	300
Grunnlag betalbar skatt		9 700

	Midlertidig forskjell 2022	Midlertidig forskjell 2023	Endring MF/ Utsatt skatt
Varige driftsmidler	1 000	900 -	100
Gevinst og tapskonto	1 000	800 -	200
Grunnlag utsatt skatt	2 000	1 700 -	300
Skattesats	22 %	22 %	
Utsatt skatt	440	374 -	66

- ▶ Vedlegg til skattemelding
 - Viktig å utarbeide presise vedlegg til skattemeldingen

Oppsummering

Oppsummering

- ▶ Nyheter
 - Noen utvalgte nyheter
 - IFRS 9 for pensjonskasser – oppfriskning av sentrale temaer
- ▶ Regnskapsreglene og noter
 - Generelt om regnskapsreguleringen for pensjonskasser
 - Utvalgte noter
- ▶ Skatt – noen utvalgte temaer
 - Skattemessig behandling av effekt av overgang til IFRS 9
 - Skattemessig behandling av transaksjoner mellom selskapsporteføljen og kollektivporteføljen
 - Praktiske problemstillinger ved beregning av sjablongfradrag
 - Andre observasjoner knyttet til skatt og skatteberegninger